

Olga Knipperová

Herečka Olga Leonardovna Knipperová se narodila 21. září 1868 v Glazově a dožila se devadesáti let, zemřela 22. března 1959 v Moskvě.

Dětství

Její otec byl výrobním inženýrem a pracoval jako správce továrny. Zato její matka, Anna Ivanovna Zalcová, byla velmi nadanou hudebnicí, vynikající klavíristkou a měla nádherný hlas. Její manžel jí však nedovolil jít ani k divadlu, ani na konzervatoř, a proto se věnovala své rodině, synům Konstantinu a Vladimirovi a dceři Olze. V roce 1870 se Knipperovi přestěhovali do Moskvy, kde pak Olga strávila celý další život.

Olga se už odmala chtěla stát herečkou. Sourozenci společně každý rok pořádali představení pro rodinu a známé, přičemž kostýmy a dekorace si vyráběli sami. Otcovi Olgy se myšlenka na hereckou profesi nezamlouvala. Chtěl, aby se dcera stala malířkou, nebo překladatelkou, protože skvěle ovládala cizí jazyky (angličtina, francouzština a němčina).

Rodinné poměry se změnily po náhlé smrti otce, kdy se prudce zhoršila finanční situace rodiny a bylo zapotřebí se značně ohánět a uživit rodinu. Matka dávala hodiny zpěvu, později se stala profesorkou zpěvu na Filharmonickém učilišti a Olga vyučovala hudbu.

Studium herectví

Olga se přesto nevzdávala snu stát se herečkou. Po otcově smrti pobývali Knipperovi dvě léta za sebou na statku Gončarovových. Přemluvili majitele statku, aby jim přenechal budovu bývalého hostince a v něm vytvořili improvizované divadlo, na jehož scéně hráli Ostrovského, vaudevilly a pořádali vokální koncerty. To vše Olgu utvrdilo v touze po herectví. Po návratu do Moskvy se potají připravila na přijímací zkoušky do dramatické školy, která fungovala při Malém divadle, kam byla sice přijata a jeden měsíc ji také navštěvovala, avšak záhy byla vyloučena, protože tzv. neobstála v kontrolní zkoušce. Následně se zjistilo, že

ze čtyř přijatých studentek byla Olga jediná, kterou přijali bez protekce a nakonec potřebovali přijmout jinou dívku, která měla vlivného ochránce.

Olga vyloučením velmi trpěla, a ačkoliv její matka původně nesouhlasila s tím, aby se z její dcery stala herečka, zařídila jí přes své známé místo na dramatické škole při Filharmonii. Olga se tak dostala do třídy herce a režiséra Vladimira Němroviče-Dančenka.

Němrovič-Dančenko v Olze viděl herecký talent a hodně se jí věnoval. Podle soudobých „drbů“ se říkalo, že ho jako milovníka ženské krásy Olga uchvátila nejen jako herečka, avšak Olga se údajně zajímala pouze o divadlo.

Setkání K. K. Stanislavského s Olgou Knipperovou proběhlo na konci roku 1887. Městem kolovaly zvěsti o formování nového divadla a Stanislavskij se jednou přišel podívat do Filharmonie na zkoušku hry Carla Goldoniho *Mirandolina*, kde předvedla Knipperová vynikající výkon. Její *Mirandolina* byla mladá, temperamentní a sršela energií. Krátce nato oznámil Němrovič-Dančenko Olze, že byla přijata do souboru nového divadla.

Setkání s Čechovem

V Moskevském uměleckém divadle Knipperová nastudovala roli carevny Iriny v Tolstého divadelní hře *Car Fjodor*. Později začali připravovat inscenaci Čechovovy hry *Racek*. Na zkoušku *Racka* se do Loveckého klubu přijel podívat i samotný Čechov, z čehož byla Olga údajně nadšená. Olga ho okouzila svou tváří, hlasem a vznešeností a Čechov o tom prý všem nadšeně vyprávěl. Na jaře roku 1899 přijel Čechov do Moskvy na představení *Racka* a později souhlasil, aby se v Moskevském uměleckém divadle inscenovala také jeho nová hra *Strýček Váňa*.

Jednou po představení pozvala Čechovova sestra Marie Pavlovna Olgu na statek Čechovových do Melichova. Olga tam strávila tři dny a poté ji Čechov navštívil sám. V létě Knipperová odjela na rekreační pobyt na Kavkaz a začala si s Čechovem dopisovat, což jim vydrželo až do Čechovovy smrti.

Již v té době už Čechov trpěl tuberkulózou, a ze zdravotních důvodů byl nucen pobývat v Jaltě (nesvědčilo mu moskevské podnebí), zatímco Olga tam zůstávala nadále, protože nedokázala opustit MCHT. Jejich vztah a rodinný život se tedy odehrávaly převážně v dopisech. V červenci 1899 navštívila Olga Čechova v Jaltě a odtud spolu odjeli na čas do Moskvy. Čechov se však do Jalty brzy vrátil a znovu si začali dopisovat.

Olga coby herečka

Moskevskému uměleckému divadlu věnovala prakticky celý svůj profesní život. Hrála v něm od okamžiku jeho založení téměř do své smrti. Její herecký projev se vyznačoval nepřekonatelným divadelním kouzlem a upřímností. Olga roli nehrála, ale prožívala, přesně tak jak to své studenty učil Stanislavskij. Byla vzdělaná, inteligentní, skromná, měla jemný smysl pro humor a zajímavý zevnějšek a vždy byla v centru pozornosti. Přesto se, podobně jako ostatní herečky Moskevského uměleckého divadla, nepodobala klasickým herečkám své doby. Když přijel soubor divadla na zájezd do Petrohradu, lidé, kteří herce vyzvedávali na

nádraží, si jich málem nevšimli. Herečky kladly důraz na střídme, jednoduché, ale přesto elegantní oblečení. Místo pařížských rób, sytých barev, lesku a vyumělkovanosti nosily šaty ke krku, obyčejné dlouhé sukně a střídme kostýmky. V již zmíněném *Rackovi* hrála Olga roli Arkadiny, stárnoucí herečky, která si odmítá připouštět blížící se stáří. Její podání Arkadiny a způsob, jakým zahrála stárnutí, bylo nezapomenutelné.

Na podzim roku 1900 přijel Čechov do Moskvy, aby představil svou novou hru *Tři sestry*. Herci ji však odmítali přijmout – obávali se, že ji není možné zahrát, z čehož byl Čechov v rozpacích. Situaci údajně zachránil Němirovič-Dančenko, který prohlásil: „Děkuji, Antone Pavloviči, my to hrát budeme.“

Olga hrála Mášu. Jejím partnerem byl Stanislavskij, který hrál Veršinina a Olgu měl jako hereckou partnerku údajně velmi rád. „Před scénou loučení Máši s Veršininem se Olga dlouho soustředila v šatně a cestou k jevišti se modlila, aby nikoho nepotkala a nepřišla o tu lásku a smutek, jež v sobě na jevišti nesla. Diváci pak plakali spolu s ní a nevěděli, že Olga nehraje, ale prožívá a projevuje svou vlastní lásku k muži, se kterým se stále nemohla spojit, stejně jako Máša s Veršininem.“

58. Olga Knipper

Olga dlouho řešila dilema, jestli je rozumné spojit svůj život s Čechovem, když před nimi stály překážky v podobě nucené vzdálenosti. Ona se nechtěla vzdát svého působení v MCHaTu v Moskvě, kde ale zase on nemohl kvůli své nemoci zůstat. Nakonec se 25. května v Moskvě vzali. Čechovova rodina se o svatbě dozvěděla až z novin. Čechovovi dokonce ani dlouho nevěděli, kdo je nevěsta. Jen Marie Pavlovna (sestra Čechova a jeho spřízněná duše), Stanislavskij a Němirovič-Dančenko byli zasvěceni. Po krátkém společném pobytu v Jaltě se Olga vrátila zpět do Moskvy.

Knipperová byla veřejností často obviňována, že Čechova dostatečně nemilovala, když nežila jako „správná manželka“ po jeho boku. Podle veřejnosti neměla Olga správný společenský šmrnc, nebyla „k němu“ dostatečně krásná a především se podle veřejnosti nedokázala obětovat pro manžela. Olgu tyto povídačky trápily, protože skutečně nebyla schopná se rozhodnout mezi přáním být s manželem a přáním hrát na jevišti. Čechov jí však v jednom dopise napsal, že by sám nechtěl ženu v domácnosti, odtrženou od milované profese. Ještě než se vzali jí 27. září 1900 napsal: „... nevím, co bych ti řekl, až na jedinou věc, kterou už jsem ti řekl deset tisíckrát a asi ti to ještě mnohokrát řeknu – že tě miluji a to je vše. Za to, že teď nejsme spolu, nemohu já ani ty, ale bůh, který do mě vložil bacil a do tebe lásku k umění.“

Přestože žili odděleně, toužili mít opravdovou rodinu. První těhotenství Knipperové v roce 1901 však skončilo potratem. V roce 1902 Olga znovu otěhotněla. Pak ovšem došlo k nehodě, kdy během jednoho představení spadla z výšky několika metrů do propadla. Po dlouhé hospitalizaci a prodělaném zákroku už nemohla mít děti. Chtěla tehdy z divadla odejít, Čechov byl rozhodně proti.

Jejich manželství tak nadále probíhalo prostřednictvím intenzivního dopisování a návštěv. Zimu na přelomu let 1903 a 1904 mohl Čechov se svolením lékařů celou strávit v Moskvě, kdy se vedle života se svou ženou podílel také na inscenaci *Višňového sadu*. Olga hrála Raněvskou a tuto roli pak hrála skoro do konce svého divadelního života. Byla to nejen její nejoblíbenější role, ale také jí byla nejbližší. V ní se Olga loučila se svým mládím, se životem, který minul, a s láskou, která se nenávratně stala minulostí.

Po premiéře Čechov znovu odjel do Jalty, odkud se vrátil na konci dubna a jeho zdravotní stav se zhoršil. Lékaři mu poradili, aby odjel do městečka Badenweiler ve Schwarzwaldu, kde se nacházejí lázně zaměřené na léčbu plicních onemocnění a kam následně společně s Olgou odjeli. Čechovovi se na místě přitížilo a jako lékař věděl, jak je jeho stav vážný. 15. července 1904 Anton Pavlovič Čechov zemřel, s čímž se Olga špatně vyrovnávala. I nadále psala manželovi dopisy, ve kterých mu líčila, jak je těžké žít bez něj a jak ji pronásledují vzpomínky. Šest let, které prožila s Čechovem, označila za nejlepší roky svého života.

Olga Knipperová zůstala v Moskevském uměleckém divadle a stala se nejznámější pro své dramatické role. Po revoluci již za Sovětského svazu získala řadu ocenění, mezi nimi např. Řád Stalina. Zemřela v Moskvě v roce 1959.

Olga Knipperová s manželem A. P. Čechovem